

HIV
DANMARK

MAGAZINET
STOR
NR. 9 SEPTEMBER 2004

Indtryk fra konference i Bangkok

Rejseforbehold

Kvindeliv med hiv

Microbicider

Af Henrik Arildsen, formand

Efter 25 år med kondomer som eneste mulighed for beskyttelse, er der noget nyt på vej. Egentlig kan man sige, det er på tide. Udvikling af alternative præventionsformer har nok stået i skyggen af vaccineforskningen, men som epidemien spreder sig i den tredje verden har man nok indset, at der skal handles på flere fronter.

En af de organisationer, der arbejder for udviklingen af microbicider, er Global Campaign for Microbicides (GCM), som specielt arbejder for at sikre kvinder i udviklingslande en beskyttelse. I disse lande er det ofte umuligt for en kvinde at aftale sikker sex med kondom, da det kun er manden, der har den beslutning, på grund af mandens kulturelt bestemte position. Mange kvinder fra disse lande kan derfor ikke nægte deres mand eller kæreste sex, fordi sex er hans ret. Hvis kvinden alligevel nægter, er hun i stor risiko for vold og overgreb.

Havde man i situationer som disse en beskyttelse, der ikke skulle bruges af manden men af kvinden, ville man opnå en kvindekontrolleret beskyttelse på linje med p-pillen. En sådan beskyttelse er et vigtigt skridt for at stoppe epidemien i udviklingslandene, hvor det ofte er manden, der bringer smitten hjem efter et besøg hos en prostitueret.

GCM overvåger, at forsøg foregår på en etisk forsvarlig måde, og at forsøgspersoner får en grundig information om forsøget. Og hvis forsøgspersonen bliver smittet under forsøget, vil denne blive tilbudt antiviral behandling. Men GCMs involvering handler ligeså meget om at gøre microbiciderne tilgængelige, når de er testet færdig, så de ikke bliver forsinket på grund af flaskehalse eller bureaukrati. – Og ikke mindst at sørge for, at microbiciden bliver billig.

- 4 Ikke flere skåltaler
Af Bent Hansen, sekretariatschef
- 5 »Access for all«
Af Tina Bruun, projektleder
- 6 Betragtninger på kvindeliv med hiv
Af Morten Eiersted, informationsmedarbejder
- 7 Hvis du ved nok om hiv?
Uddrag fra STOP AIDS' kursusrække
- 8 Er depressioner blandt hiv-smittede et overset fænomen?
Af Lotte Rodkjær, sygeplejerske og MPH.-stud på Skejby Sygehus
- 10 Tirsdagscaféen
Af Pia og Sanne, AktHIVhuset
- 12 Endelig weekend
Annonce af Tinne Laursen, Hiv-rådgiver på Skejby Sygehus, Lotte Rodkjær, sygeplejerske og MPH.-stud på Skejby Sygehus & Preben Rehr, Rådgivning Vest
- 13 At hjælpe sig selv og hinanden
– Om Pårørendegruppen i Kafe Knud
Af Karin Westh, Rådgivning Øst
- 14 At rejse med forbehold
Af Jeanette Serritzlev, kommunikationsmedarbejder, Gouda Forsikring
- 15 Interview søges til Månedsmagasinet 'Q'
Af Pernille Aalund, chefredaktør
- 16 National Kvindedag
Hiv-Danmarks World Aids Dag arrangement 2004
- 17 Kvindeliv med hiv
Af Lisbeth, Internationalt Udvalg
- 18 Summary
By Morten Eiersted, Information Officer
- 18 After Hours på Kafe Knud
Af Brit Nielsen
- 19 Adresseliste
- 20 Menuplan og væresteder

Hiv-Danmark er en patientforening for hiv-smittede bosiddende i Danmark uanset køn, alder, seksualitet, politiske tilhørsforhold og etniske baggrund.

Hiv-Danmark er en forening for pårørende, efterladte og andre, berørt af hiv og aids.

Hiv-Danmark er ligeledes en paraplyforening for støttegrupper, andre patientforeninger, brugergrupper mv.

Hiv-Danmark ledes af en bestyrelse af frivillige, der er medlemmer af foreningen.

MAGAZINET
Skinderg. 44, 2. – 1159 Kbh K
tlf. 33 32 58 68 – fax 33 91 50 04
info@hiv-danmark.dk – www.hiv-danmark.dk

REDAKTION
Bent Hansen, ansvarshavende
Morten Eiersted, redaktør/foto

LAYOUT/TRYK
Hiv-Danmark/Jannerup offset A/S
Trykt i 1200 eksemplarer

TIDSRIST FOR INDLÆG
Magazinet n° 10; den 27. sept. 2004
Magazinet n° 11; den 25. okt. 2004
Magazinet n° 12; den 8. nov. 2004
Magazinet n° 1/05; den 4. jan. 2005

Redaktionen modtager gerne indlæg. Det er i orden at være anonym, men redaktionen skal kende dit navn.

Vi tager ikke ansvar for indlæg, der er sendt uopfordret til os. Vi forbeholder os ret til at redigere i indlæg. Send gerne indlæg på diskette eller på e-mail.

– en ny beskyttelse mod hiv?!

Henrik Arildsen

Hvordan kan microbicide udformes

Populært kan man sige, at en microbicide kan være en gel, skum eller lignende, som indeholder stoffer, der beskytter imod hiv, så viruset ikke kan trænge ind i blodbanen.

Det kan også være en svamp eller ring, der indeholder stoffet, og som lægges op i skeden, så den kan beskytte over en længere periode.

Mulighederne er mange, og der bliver forsket på mange fronter.

Hvordan bliver sikkerheden

Man er nået langt i forskningen, men alligevel har man endnu ikke fundet en microbicide, der beskytter 100% mod hiv. Måske vil den første microbicide give op til en 60% beskyttelse mod hiv.

Dilemmaet er, om man skal sende en microbicide på markedet, hvis den kun er 60% dækkende.

Man anslår dog, at med en 60% effektiv microbicide vil man i 73 lavindkomst lande kunne undgå 2,5 mio. nye hiv-tilfælde over tre år. Både blandt kvinder, mænd og børn!

Nye undersøgelser viser også, at kondombrug har en effektivitet på 70%. Kondomet er en 100% barriere mod hiv, men problemet er, om det bliver brugt – og brugt korrekt!

Alt andet lige kan man på denne baggrund konkludere, at hvis der kommer flere alternative præventionsmetoder, som kan bruges i kombination, vil det betyde færre hiv-infektioner. Flere præventionsformer vil i sig selv få flere til at beskytte sig.

Forsøg og opmærksomhed

Forsøg bruges til at dokumentere effektiviteten af en microbicide. Og mange forskellige ting skal tages med i denne vurdering. Gør stoffet i microbiden at overfladen i skeden bliver irriteret, så det faktisk baner vej for hiv? Vil forsøgspersoner bruge det, hvis det lugter eller smager forkert? Er emballagen praktisk anvendelig? Kan det tåle varme?

Sådanne spørgsmål undersøges i en lang række af forsøg allerede nu rundt om i verden. Men disse forsøg tager tid! Et typisk forsøg vil, fra man begynder til resultaterne er parate, tage ca. 7 år. Og det koster penge, ca. 75 millioner dollars.

Det er vigtigt at skabe opmærksomhed om behovet for en microbicide, så regeringerne og EU donerer penge til denne forskning. Der er afsat midler, men der skal flere til. For det kan redde menneskeliv.

Fremtiden

Der bliver også forsket i microbicide, som kan bruges til analsex – men desværre ikke så meget, som der bliver forsket i de vaginale microbicide.

Flere organisationer er nu ved at skabe interesse for rektale microbicide. – Og sikre at en vaginal microbicide ikke skader, hvis den bliver brugt rektalt.

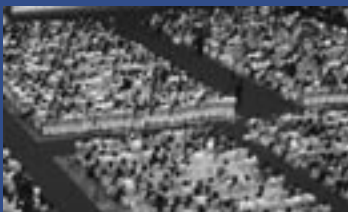
Problemet med udviklingen af en rektal microbicide er, at endetarmen har en meget anderledes anatomi og et anderledes biotmiljø end skeden. Dette betyder, at der skal forskes særskilt i en rektal microbicide.

Hvis alt går vel, vil den første vaginale microbicide være på markedet i 2009, men som ved al medicinsk forskning er det svært og være 100% præcis.

En microbicide er en creme eller lignende, der er udviklet til at beskytte kvinder mod hiv, når de har sex.

Der er endnu ikke en microbicide på markedet.

Fotos fra Bangkok i dette blad er venligst udlånt af Anders Dahl

ÅRSKONTINGENTER MM.
Enkeltmedlem: 150 kr.
Pårørende: 150 kr.
Støttemedlem: fra 200 kr.
Medlemsforening: 250 kr.-1000 kr.
Støttefirma/-forening: fra 1000 kr.

Abonnement alene på Magazinet: 200 kr.

Markér venligst på girokortet, hvilket kontingent du betaler.

Hiv-Danmark vil gerne kende antallet af hiv-smittede medlemmer. Det er en hjælp for os, når vi skal søge om midler til foreningens arbejde. Al post til enkeltmedlemmer og pårørende sendes i anonyme kuverter.

Ikke flere skåltaler

Af Bent Hansen, sekretariatschef

Den 15. internationale aids-konference, som blev afholdt i Bangkok i juli, blev ikke konferencen, hvor de behandlingsmæssige gennembrud blev præsenteret. Hverken i forhold til vaccineudvikling eller behandlingsstrategier var der nyt at hente.

Medicinalindustrien koncentrerer især kræfterne om at udvikle kombinationsbehandlinger, som har færre bivirkninger, er simpel at anvende og let at gøre tilgængelige for flere. Konferencens overordnede motto var også 'Access for all' - bredt forstået som bl.a. adgang ikke blot til behandling, men til information og oplysning samt adgang til at blive hørt.

I det hele taget blev det fra konferencens åbning igen og igen understreget, hvor vigtigt det er, at den medicinske behandling nu bliver gjort tilgængelig for langt flere end tilfældet er i dag, hvor hiv-smittede i mange u-lande på grund af fattigdom ikke har mulighed for at få behandling for deres hiv-infektion.

Fra Atlanta til Bangkok

Siden den første aids-konference blev afholdt i Atlanta i 1985 hovedsagelig med et forskningsmæssigt medicinsk fokus, har konferencerne udviklet sig til allehånde kulturelle, sociale og folkloristiske sammenkomster ikke bare for læger og forskere, men også for en broget forsamling af interesseorganisationer, pillefabrikanter og tilhængere af diverse alternative behandlinger, som falbyder deres teorier i en atmosfære af thailandsk marked.

En af de danske deltagere blev så grebet af hele stemningen, at hun spontant kom til at kalde konferencen for en aids-festival. 20.000 deltagere fra hele verden havde taget turen til Bangkok, men netop fordi mange forskere føler, at den medicinske del i årenes løb er blevet trængt noget i baggrunden, vælger disse læger og forskere at præsentere deres forskningsresultater på andre mere lægelige konferencer og deltager derfor ikke i dette 'gedemarked', som de lidt nedladende kalder denne konference-række.

Politisk konference

Ikke mindst på grund af den megen mediemæssige bevågenhed blev konferencen også en vægtig politisk platform, hvor både værtslandets egne politikere og internationale koryfæer som Kofi Annan og Nelson Mandela fik lejlighed til at fremsætte udtalelser og meninger om den aktuelle globale katastrofe, som hiv/aids har fået lov at udvikle sig til ikke mindst på grund af fravær af nødvendig og ansvarlig politisk lederskab.

Med henblik på netop at sætte fokus på nødvendigheden af lederskab i kampen mod hiv/aids omfattede konferencen for første gang et særligt program om lederskab med deltagelse af ledere indenfor alle sektorer i det statslige regi, fra erhvervslivet, fra interesse- og patientorganisationerne og ikke mindst politikere.

Ved konferencens afslutningsceremoni var en af de væsentligste konklusioner, at der ikke er brug for flere skåltaler, men at de politiske ledere nu skal leve op til deres flotte ord og tage ansvar, så vi ikke om 2 år, når vi mødes igen i Toronto, må konstatere, at alle de afgivne løfter i Bangkok endnu engang blot blev brudte løfter.

Bent Hansen

Indtryk fra den 15. internationale Aids-Konferencen i Bangkok.

»Access for all«

Af Tina Bruun, projektleder

Tina Bruun

Bangkok-konferencens tema var »Access for all« – og intentionen var sikkert også at vi skulle forholde os til og diskutere mange temaer i forbindelse med hiv – omsorg, forebyggelse, information, rettigheder, behandling, testmuligheder mm. Men som dagene skred frem blev undertegnede mere og mere usikker på om konferencen egentlig levede op til denne intention.

Der var fra starten meget fokus på behandling til den del af verden, der endnu ikke har adgang til medicin, og det vil sige det meste af verden, bortset fra den vestlige.

Temaet for konferencen kunne måske også misforstås, i hvert fald blev det, af en af talerne til åbningsceremonien pointeret, at denne konference ikke kun handlede om behandling men også om alle de andre udfordringer, der er i forbindelse med hiv. I løbet af de seks dage blev det dog tydeligt at de store overskrifter og den megen opmærksomhed ofte drejede sig om behandling.

Behandling fremfor stigma og diskrimination

Det er bestemt ikke fordi undertegnede ikke er enig i, at det er overordentligt vigtigt, at der bliver adgang til medicin til hiv-smittede ligegyldigt, hvor i verden man bor. Men det er for mig at se lige så vigtigt, at der stadig fokuseres på f.eks. forebyggelse, stigma og diskrimination. Det er dog som om disse emner er blevet »gammeldags«, og ikke længere er så »smarte« at beskæftige sig med.

Det var efterhånden nogle år siden, jeg sidst har deltaget i en international konference, men jeg kunne se at på nogle områder, f.eks. forebyggelsesområdet, var fremskridtene ikke så synlige. På nogle af de præsentationer jeg hørte om forebyggelse, handlede det stadig om at tælle a) Hvor mange bøsser dyrker usikker sex? b) Hvor mange prostituerede bruger kondom hver gang? c) Hvor mange henvendelser har der været på testklinikken? – og man skulle tro, at vi efterhånden har fået talt os igennem det meste, og skulle, efter snart 20 år, være

nået til konkrete forebyggelsestiltag, deres indhold og mulige virkning på adfærden og hiv. Men præsentationer af den slags er der langt i mellem.

Stigma og diskrimination

Stigma og diskrimination er også et særdeles væsentligt område både for forebyggelsen og behandlingen. Der er enkelte steder i f.eks. Afrika, hvor der er adgang til medicin, og hvor flere kunne få det, men på grund af det stigma, der er om hiv, er det umuligt for den hiv-smittede at henvende sig på klinikken. Der blev på konferencen talt om, at adgang til behandling vil formindske det stigma og den diskrimination, der er om hiv. Hvorvidt dette er en sandhed, der gælder hele verden og blandt forskellige grupper og individer, er jeg blevet noget mere i tvivl om efter denne konference.

Umiddelbart synes det, at så længe behandlingen ikke er en kur, lever de stigma, der er om hiv, stadig i nogen grad.

Dette skal ikke lyde som en sur gammel kone, men mere som en frustreret forebyggelseskvinde, der også fik mange gode oplevelser og input med fra konferencen.

Betragtninger på kvindeliv med hiv

På den 15. internationale Aids-Konference i Bangkok fik Hiv-Danmark optaget en artikel udarbejdet af Cand.Psyk Patricia Salinas.

Patricia Salinas har gennem sit arbejde som familierapeut gjort sig nogle betragtninger på livssituationen i Danmark for kvinder med hiv.

Her bringes et resumé om det arbejde, der bygger på indtryk fra tre års arbejde med gruppeterapi og individuel rådgivning.

Hiv i Danmark

I dag rammer sygdommen hiv bredt i befolkningen. Forekomsten af hiv i Danmark er dog 0,1%, hvilket gør sygdommen til et noget andet problem end i lande med en forekomst på 20-30%. Danmark har sammenlignet med andre lande udviklet et af de mest effektive og forebyggelsesfremmende sundhedssystemer. På trods af dette er hiv stadig årsag til, at folk dør.

I Danmark fylder marginaliserede og stigmatiserede socialgrupper ikke længere det samme som tidligere. På verdensplan vil kvinder inden længe være den gruppe, hvor forekomsten af hiv er størst. I Danmark er andelen af hiv-smittede kvinder vokset fra i begyndelsen at udgøre 10% til i dag at udgøre 28% af alle hiv-smittede. Det er her vigtigt at bemærke, at halvdelen af alle hiv-smittede kvinder i Danmark har en anden etnisk baggrund end dansk.

I de kommende år vil kvinder fylder mere i statistikken, og vi vil kunne forudse en lang række psykosociale problemer, som disse kvinder vil stå overfor.

Sociale problemstillinger

I Danmark modtager alle hiv-smittede tilbud om behandling. Der er også mulighed for bistand af en socialrådgiver.

På nuværende tidspunkt doseres der ikke forskelligt på baggrund af køn, og der findes ikke meget viden om medicinens påvirkning på kvinder.

Der findes ingen arbejdspladspolitik for hiv-smittede kvinder. Det afgøres på den enkelte arbejdsplads. I Danmark er det største problem for kvinder den stigma, de forventer at mødes med, hvis de fortæller om deres hiv-status. Det afholder langt de fleste fra at være åbne om hiv og skaber proble-

mer for kvinder med svære bivirkninger.

Selvom børn af hiv-smittede kvinder er beskyttet af lovgivning mod diskrimination og adskillelse, oplever hiv-smittede mødre en anderledes virkelighed. Afsløres modernens hiv, holdes deres børn adskilt og tvinges til at skifte skole/institution. Dette sker oftest pga. pres fra andre forældre til børn i samme skole, på samme institution.

Hiv-smittede kvinder hjælpes af humanitære organisationer, der organiserer selvhjælps- og støttegrupper for hiv-smittede kvinder. Det er muligt at yde psykosocial hjælp til kvinder, men dette er et begrænset tilbud. I det offentlige regi på hospitalet er psykologhjælp skåret væk.

Psykologiske problemstillinger

Der er ikke nok viden om de psykosociale problemstillinger, som hiv-smittede står overfor. Men der er ingen tvivl om, at de på grund af sygdommen vil støde på problemer i dagligdagen.

Nogle personer vil opleve en dyb krise, mens andre ved hjælp fra deres omgivelser vil kunne klare omstillingen uden særlig psykologhjælp. Mange psykosociale problemer pga. hiv kan løses ved terapi og give den hiv-smittede en bedre livskvalitet.

For kvinder handler det især om, at mange fører et dobbeltliv, hvor kun få eller slet ingen nærtstående kender til deres sygdom. Dette skaber stress. Lignende problemstilling gælder for kvinden, når de overvejer, om de skal fortælle deres børn om sygdommen.

Kvinder oplever med hiv en reduktion i frugtbarheden. Koblet med frygten for at smitte partneren med hiv og en opfattelse af manglende intimitet, bliver sex et problematisk emne for mange hiv-smittede kvinder.

Døden fylder meget. Fra tanker om selvmord til tanker om sygdommens slutfase. Det er vigtigt at kunne tale om dette, mens den hiv-smittede stadig er rask og har evnen til at forholde sig til det.

Medicinen gør det muligt for de fleste at vende tilbage til dagligdagen. At de nu er i stand til at mestre hverdagen, har ikke løst alle problemer og frigjort kvinden for social stigma.

Med den nuværende viden er det derfor meget vigtigt at arbejde imod social stigma og på den måde skabe det fornødne respekt om hiv-smittede.

Af Morten Eiersted, informationsmedarbejder

Resumé af:
'Some conderations about the lie situation and HIV infected women in Denmark', (2004), Patricia Salinas, Psychologist, Family Therapist

Hiv-Danmark bringer her et udvalg af STOP AIDS' kurser. Se mere på www.stopaids.dk

Hvis du ved nok om hiv?

Fra STOP AIDS' hjemmeside

- er der så nogen grund til at deltage i et kursus eller en workshop, der har forebyggelse af smitte med hiv som sit udgangspunkt? Handler hiv ikke bare om at huske kondomet?

En grund til at deltage kan være, at du kan få opdateret dét, du ved, eller få ny viden, du ikke har været opmærksom på.

En anden grund kan være, at du kan få en bedre forståelse for, hvorfor du i nogle situationer har svært ved at have beskyttet sex eller drømmer om at have ubeskyttet sex. Hvad betyder disse situationer?

Det er desværre heller ikke længere nok kun at vide noget om hiv - både for hiv-smittede og hiv-negative er det nødvendigt også at vide noget om de andre seksydomme. Der er et stigende antal af mænd, der bliver smittet med syfilis, hepatitis og gonoré. Nogle seksydomme kan øge risikoen for smitte med hiv.

Gennem STOP AIDS' kurser

og workshops kan du opnå viden og få svar på dine spørgsmål om emner som hiv, seksydomme og sexpraktikker, men du får også mulighed for at overveje din egen adfærd, dine grænser og dine egne grunde til at have den sex, du har. Vi fokuserer på at hjælpe den enkelte til at handle i overensstemmelse med sin viden om sig selv og om hiv.

Det overordnede mål med STOP AIDS' kurser og workshops er, at færre bliver smittet med hiv.

Kurserne kræver ikke særlige forudsætninger. Alle mænd, der har sex med andre mænd, kan deltage i kurserne. Det eneste krav, vi stiller, er at du har lyst til at deltage aktivt i kurset. De fleste kursusgrupper er små og overskuelige. I kurserne lægger vi vægt på respekt for hinanden, på fortrolighed og tryghed samt på støtte og fordomsfrihed. Kursusledere og -deltagere har tavshedspligt.

05

Behandling af ændret fedtfordeling

– om behandling af følgerne af kombinationsbehandling

København

Kafé Knud, Skindergade 21, kld.

Tid: Ons., d. 29.09.04, kl. 20-22.

Ingen tilmelding.

Så godt som sikker?

– om alternativer til beskyttet sex

København

STOP AIDS, Amagertorv 33, 3.

Tid: Tors., d. 07.10.04, kl. 19-22.

Tilmelding inden fre., d. 01.10.04.

Gensmitte og resistens

– sex mellem hiv-smittede

København

Kafé Knud, Skindergade 21, kld.

Tid: Tors., d. 21.10.04, kl. 20-22.

Ingen tilmelding.

Hiv ABC

– grundkursus

Århus

Stedet oplyses efter tilmelding

pga. kontorflytning

Tid: Lør., d. 30.10.04, kl. 13.30-19.

Tilmelding inden fre., d. 22.10.04.

København

STOP AIDS, Amagertorv 33,3.

Tid: Lør., d. 06.11.04, kl. 12-17.

Tilmelding inden fre., d. 29.10.04.

Kombinationsliv

– hiv-smittede bøsser fortæller

København

STOP AIDS, Amagertorv 33, 3.

Tid: Tors., d. 18.11.04, kl. 19-22.

Tilmelding inden fre. d. 12.11.04.

Enden på gled

– om analsex

København

STOP AIDS, Amagertorv 33, 3.

Tid: Tors., d. 20.01.04, kl. 19-22.

Tilmelding inden fre., d. 14.01.05.

Munden på gled

– om oralsex

København

STOP AIDS, Amagertorv 33, 3.

Tid: Torsdag 27. januar, kl. 19-22

Tilmelding inden fre., d. 21.01.04.

Er depressioner blandt hiv-smittede et overset fænomen?

Af Lotte Rodkjær, sygeplejerske og MPH.-stud, Skejby Sygehus

På Skejby Sygehus, afdeling Q, starter der til efteråret en undersøgelse, som skal afdække, hvor stor en andel af hiv-patienterne på afdeling Q, der har eller har haft en depression, samt belyse årsagerne hertil.

Depression er en meget hyppig sygdomstilstand, som kan være udløst af mange forskellige årsager. Det kan være svært at identificere sygdommen, fordi symptomerne kan være forskellige fra person til person.

Det kan medføre, at sygdommen overses og forveksles med almindelig stress, nervøsitet eller andre sygdomme.

Livstidsrisikoen for depressionsudvikling vurderes til 2-4% hos mænd og 5-9% hos kvinder, medens den del af den danske befolkning, som aktuelt har en behandlingskrævende depression, skønnes at ligge på 5%. Et sted mellem 150.000 og 250.000 danskere vil til stadighed have behov for behandling.

Depressionssygdommen har en god prognose, hvis den rette behandling sættes ind. Men en række undersøgelser har vist, at overraskende mange har meget lange depressionsforløb eller udvikler en eventuelt kronisk tilstand. De vigtigste årsager til kronisk depressionsudvikling er (for)sent indsættende behandling.

Depressioner og hiv-smittede

Undersøgelser tyder på, at der er en høj forekomst af depressioner blandt hiv-smittede, og at dette bliver overset i den daglige kliniske praksis.

Flere amerikanske undersøgelser har påvist, at patienter, som er i behandling for deres depression, er bedre til at følge den medicinske behandling sammenlignet med depressive patienter, som ikke er i behandling for deres depression.

Det er således af betydning for den hiv-smittedes livskvalitet og sundhedsstatus at få behandlet en evt. depression.

Erfaringer fra hiv-smittede

Erfaringer fra praksis på afdeling Q tyder på at flere og flere hiv-patienter oplever en eller flere depressive episoder i deres sygdomsforløb.

Enkelte er så fastlåste i selvbeprejdelse og manglende selvværd, at det kræver en langsigtet kontinuerlig støtte.

Flere har gået med symptomer på depression i meget lang tid, førend det bliver opdaget, og patienten kommer i behandling. Desuden har disse patienter sværere ved at følge behandlingen, hvilket svækker deres immunstatus og forværrer deres sygdomsforløb.

Forebyggelse og forbedring

Resultaterne af undersøgelsen skal bruges til at forebygge og forbedre behandlingen af depressioner hos hiv-smittede, og derved forbedre patientens sundhedsstatus og livskvalitet.

Ledende overlæge på afdeling Q, Skejby Sygehus, Lars Østergaard ser det som en tværfaglig udfordring at løfte denne opgave i praksis, og derfor er der nedsat en tværfaglig projektgruppe bestående af læge Morten Sodemann, Ph.D, hiv-rådgiver Tinne Laursen og forskningssygeplejerske Lotte Rodkjær, MPH.-stud.

Ved spørgsmål til undersøgelsen kan der rettes henvendelse til Morten Sodemann på msn@sks.aaa.dk

Data vil blive indsamlet anonymt ved spørgeskemaer, og vi håber, at mange af patienterne på afdeling Q vil deltage i undersøgelsen.

Lotte Rodkjær

Hiv og livets kunst

Sammen med Galleri Lippert udstiller fem hiv-smittede kunstnere deres værker inden for maleri, skulptur, stentøj, foto og tekstil.

Udstillerne er:

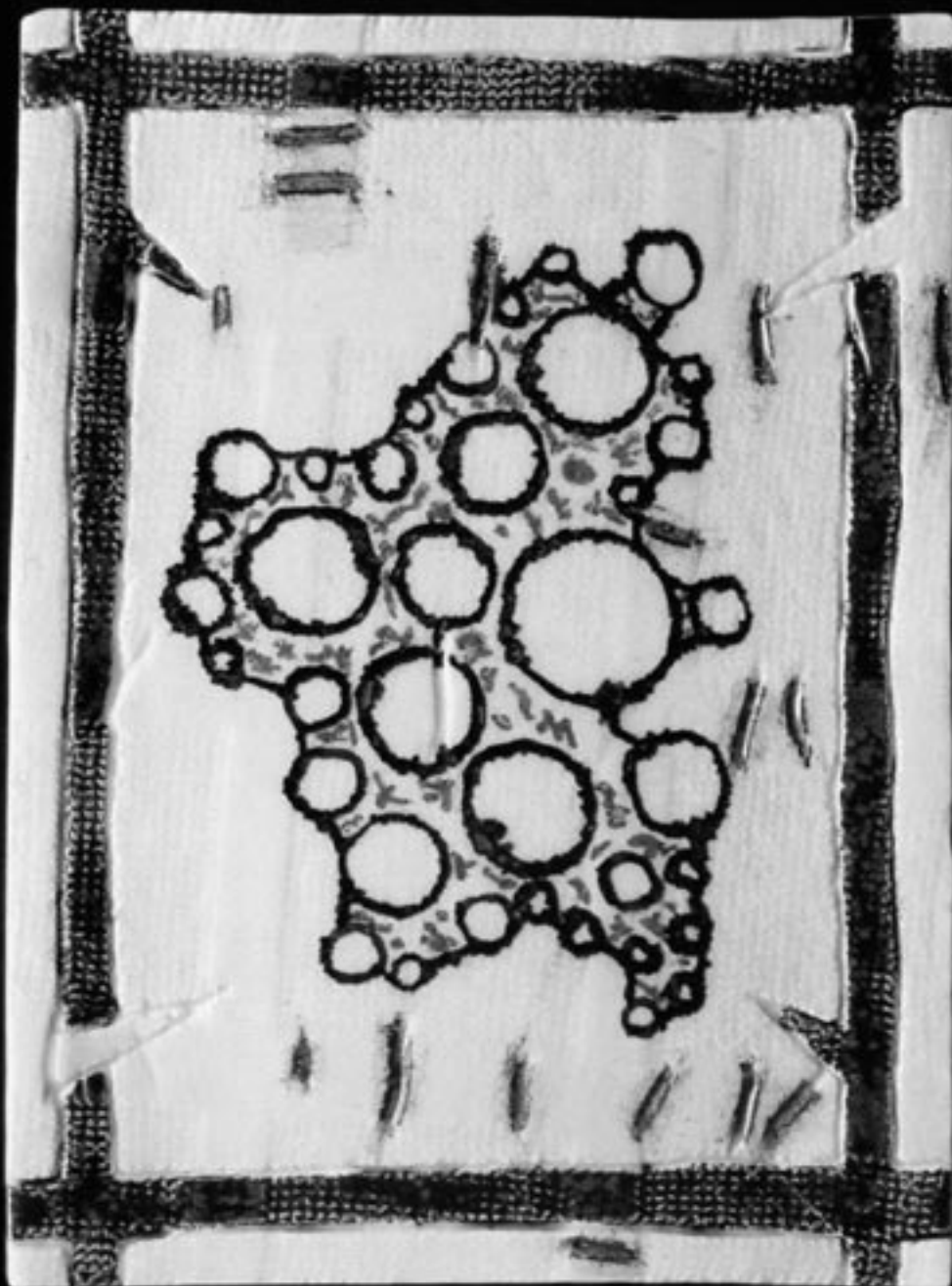
Finn Bach Art
Carsten Groth
Jens Peder Høegberg
Ole Rud-P
Mie Larsen

Værkerne udstilles i Taastrup Medborgerhus fra lørdag den 4. september til lørdag den 25. september i tidsrummet

Hverdage kl. 8.30-23.00
Lørdage kl. 18.00-1.00
Søndag lukket

Der vil blive afholdt en række hiv/aids-relaterede arrangementer i forbindelse med udstillingen.

Ring og hør nærmere om arrangementerne hos Galleri Lippert på tlf.: 4335 2790.

Ill.: Keramik af Jens Peder Høegberg

HIV OG LIVETS KUNST

Tirsdagscaféen

Af Pia og Sanne, AktHIVhuset

Interview med Bent Vestergaard i Tirsdagscaféen i AktHIVhuset i Århus.

Hvor længe er du kommet i Tirsdagscaféen?
I ca. 7 år – regelmæssig.

Hvordan havde du hørt om Hiv-gruppens Tirsdagscafé i AktHIVhuset?

Jamen, det var faktisk på Marselisborg Hospital og gennem nogle venner, som også kom her. Jeg havde spurgt dem lidt om, hvad det var, og var blevet interesseret. Men det var en sygeplejerske på Marselisborg Hospital, der gav mig »sparket« til at komme.

Min daværende kæreste var faktisk imod det, han synes det var noget »fis«. Han ønskede ikke selv at møde andre hiv-smittede her og blive konfronteret med det.

Hvad fik du ud af at komme her i begyndelsen? Hvad har du brugt caféen til?

Jeg var meget glad for at komme her. Det var virkelig noget, der battede. Jeg brugte det meget til at bearbejde sorg og krise. Jeg havde lige mistet en kæreste, som var død af aids.

Det var godt at lære flere at kende, jeg fik flere synsvinkler på tilværelsen med hiv. Også alle overvejelserne for og imod medicinen. Det at kunne dele sine erfaringer og sin tvivl med nogen – ligestillede og ligesindede. Jeg nød også meget at få noget god mad, som jeg ikke selv havde lavet, især da jeg boede alene! Det at spise sammen med nogen her.

Har det ændret sig med tiden – og hvordan? Hvad får du ud af at komme her nu?

Det har i allerhøjeste grad ændret sig. I begyndelsen døde folk jo rent faktisk. Det var ofte tungt at komme her. Det var slet ikke negativt, men det var altså hårdt kost. Vi havde et stærkere fællesskab.

Jeg oplever mere nu, at vi er individuelle. Det er blevet lidt lettere at være hiv-smittet i kraft af medicinen. Behovet for huset her er nok ikke så stort mere. Jeg selv henter ikke rigtigt noget »hiv-mæssigt« her mere. Jeg kommer for hyggen, for den gode mad og for det kammeratskab, som findes.

Jeg har været smittet så længe, og jeg har fundet en slags balance med at have et godt sexliv – og et godt liv i det hele

taget. Hiv fylder ikke så meget i min hverdag mere.

Hvad tror du, at en nykonstateret hiv-smittet vil kunne bruge Tirsdagscaféen til nu?

Først og fremmest at få svar på nogle af alle de spørgsmål, man uvilkårligt må have som ny-smittet eller ny-konstateret: Sygdomsudvikling, medicin, bivirkninger, seksualliv osv. I høj grad at tale med ligesindede.

Direkte adspurgt svarer Bent:

Ja, jeg vil da godt stille mine egne erfaringer til rådighed, dele af mine egne oplevelser. Jeg er ikke interesseret i at tale om sygdom og medicinbivirkninger hele tiden, men jeg vil da gerne dele ud af mine erfaringer – mine dyrekøbte erfaringer. Jeg synes, jeg er kommet langt de sidste 10 år, det må andre da gerne bruge, hvis de kan. Selvom det jo som sagt er så individuelt nu. Selvom medicinen og de bivirkninger, folk eventuelt oplever, er meget individuelle.

Vi ser jo rent faktisk ikke ret mange nye ansigter her. Har du et bud på, hvad nogle mulige forklaringer kan være?

Det er nok det med behovet igen. Hiv regnes ikke for en dødbringende sygdom mere. Det tror jeg er en del af forklaringen. Det er

AktHIVhuset er et projekt under Hiv-Danmark, som har til huse i Vestergade midt i Århus by.

Her mødes en række forskellige grupper (se boksen på side 11).

Pia og Sanne takker Bent for hans velvillige medvirken til interviewet – og for god inspiration til at komme videre.

heller ikke så stort et tabu mere, som det har været.

Det er faktisk et svært spørgsmål! Jeg har ikke selv mødt en ny-konstateret længe, og jeg har egentlig svært ved at forestille mig, hvordan de så klarer sig. Hiv-smitte er naturligvis ikke så definitiv en diagnose mere. Horisonten er skubbet – og ingen af os ved hvor langt.

Det er stadig en alvorlig og kronisk sygdom, men måske kan man jo alligevel blive 60 år – eller 70 år – det tager sikkert noget af brodden af reaktionerne.

Jeg tror alle med behovet ved, at det her sted findes – eller har i hvert tilfælde nem adgang til at finde viden om det, bl.a. via Hiv-Danmark. Jeg undrer mig faktisk også over, at der ikke kommer flere, end der gør, og flere ny-konstaterede.

Hvad kunne du tænke dig af forandringer i Tirsdagscaféen? Har du nogle forslag til os? Det er svært at svare på. Hvis jeg havde noget konkret eller vidste, hvad der skal til for at tiltrække nye ansigter, så ville jeg da have sagt det for længe siden. Jeg aner det simpelthen ikke.

For mit eget vedkommende synes jeg jo i og for sig ikke, der skal forandres noget. Det ville give et løft i sig selv, hvis der kom nogle flere nye smittede med nye impulser. Vi andre er jo nogle »gamle rotter«, som måske kender hinanden i både tykt og tyndt. Vi har nok ikke så meget at give hinanden mere i den sammenhæng – altså med hiv.

Et spændende tema eller et foredrag i ny og næ kunne være godt. Det må gerne handle om hiv eller en dimension ved livet med hiv, – men det kan da også være andre spændende emner.

I AktHIVhuset mødes flg. grupper:

Abantulife: Gruppen er hiv-smittede med anden etnisk baggrund end dansk. Gruppen mødes jævnligt.

AktHIVisterne: Gruppen arbejder med forebyggende og oplysende arbejde uden for AktHIVhuset, f.eks. på festivaler. Gruppen mødes den første onsdag i hver måned kl. 19 i AktHIVhuset.

Hiv-gruppen: Gruppen er for alle hiv-smittede. Gruppen mødes hver tirsdag fra kl. 18 i AktHIVhuset til fællesspisning og holder café fra kl. 19-22.

Kvinde-gruppen: Gruppen er for hiv-smittede kvinder. Gruppen mødes jævnligt.

Maler-gruppen: Gruppen mødes omkring kunst og kultur. I løbet af året mødes gruppen ulige onsdage kl. 15 til 18 for at arbejde med tegning og maleri. Én gang om året udstilles gruppens værker.

Pårørende-gruppen: Gruppen er for alle efterladte og pårørende til hiv-smittede. Gruppen mødes den første torsdag i hver måned kl. 19-22 i AktHIVhuset.

Læs om grupperne på AktHIVhusets eget website: www.aktHIVhuset.dk eller ring og hør nærmere på tlf.: 8618 1646

Opslag

Vært M/K søges til café i AktHIVhuset

Cafégruppen i AktHIVhuset søger frivillige til tirsdagscaféen. Caféen er et mødested for hiv-smittede med fællesspisning og samvær.

Hvis dette lyder som noget for dig, så kontakt Sanne på mobil 2857 4236 eller Sus på tlf. 8610 1037.

AktHIVhuset
Vestergade 5, 2.
8000 Århus C

Kontortid:
Tirsdag til torsdag
kl. 11-16 på
tlf.: 8618 1646

Endelig weekend

Det årligt tilbagevendende weekendarrangement for unge hiv-smittede, vil i år blive afholdt i weekenden 1.-3. oktober.

Arrangementet er et tilbud til unge smittede, som ønsker at blive opdateret på det sidste nye om hiv, behandlingsmuligheder, kostens betydning, og som også ønsker at have fokus på de lidt mere psykiske og sociale aspekter i forhold til at være hiv-smittet og ung i Danmark.

Der vil blive plads til at diskutere, hvordan det går med ens kærlighedsliv/sexualliv.

Har de unge andre emner, som de oplever er relevante for dem lige nu, vil gruppelederne prøve at få det passet ind i weekendens program.

Gratis ophold i sommerhus

Opholdet er gratis. Man kommer til at bo i sommerhus sammen med de øvrige unge.

Om dagen vil der være oplæg, hvor der er inviteret en overlæge med (Carsten S. Larsen, Skejby Sygehus), som vil fortælle om hiv og de seneste nyheder, som der ikke altid er tid og plads til i konsultationen på hospitalerne.

Derudover er der inviteret en klinisk diætist med (Anne Ravn, Skejby Sygehus), som vil fortælle om kostens betydning for et sundt liv, – et emne der har været oppe tidligere på disse weekendture, og som de unge ønskede igen.

Gruppelederne vil komme med oplæg i forhold til kærlighed og seksualitet, og også være klar til at tage emner op, som de unge har brug for.

Aktiviteter og underholdning

Lørdag eftermiddag står programmet på »fysiske udfoldelser« i det fri. Der er, som de tidligere år, hyret en professionel arrangør, som vil gøre sit til, at de unge får prøvet grænser af og får masser af frisk luft! Resten af indholdet for denne eftermiddag er tophemmeligt.

Gode erfaringer

Erfaringerne fra de tidligere års weekendture er, at det sociale aspekt har en enorm betydning for den enkelte. – At man kan mødes med ligestillede, der ved fra egen krop, hvad det vil sige at være ung og hiv-smittet.

Gruppelederne vurderer, at gruppen som helhed har mange ressourcer, og at de unge, trods mange besværligheder i deres hverdag, har så meget at give hinanden, at weekenden er et godt supplement til de eksisterende tilbud i hospitalsregi, og et tilbud langt de fleste unge hiv-smittede vil kunne profitere af.

Weekendarrangementerne er sponsoreret af medicinalfirmaer og private fonde.

Kender DU et ungt menneske, der er hiv-smittet, ml. 15 og 25 år, kan du hjælpe ved at bringe denne information videre. Ring evt. og få tilsendt et program.

Tinne Laursen
Hiv-rådgiver, Skejby Sygehus
Tlf: 8949 8334
TAU@sks.aaa.dk

Lotte Rodkjær
Sygeplejerske og MPH.-stud,
Skejby Sygehus
Tlf: 8949 8352
ROL@sks.aaa.dk

Preben Rehr
Socialrådgiver, Hiv-Danmark
Tlf: 7022 5868
p.rehr@hiv-danmark.dk

Unge med hiv

Sammen med Skejby Sygehus har Hiv-Danmark i 3 år arrangeret weekendtur for unge mellem 15 og 25 år, der er hiv-smittede.

At hjælpe sig selv og hinanden

– om Pårørendegruppen i Kafe Knud
Af Karin Westh, Rådgivning Øst

Karin Westh

Hvad stiller man op med sine tanker og følelser, når man er pårørende?

Den smittede er jo den, der har problemet – så må man vel hellere bide tænderne sammen? Kan man være bekendt at »belemre« den smittede med sin bekymring? Er der overhovedet noget at være bekymret over? Hvordan skaffer man sig god information? Hvad er en rimelig balance mellem optimisme og alvor, håb og bekymring? Hvordan giver man plads til sig selv og resten af familien og vennekredsen? Hvorfor bliver andre, mere almindelige problemer pludselig meget store i perioder? Kan man overhovedet kalde det problemer, hvis man sammenligner med det at være hiv-smittet? Og skal man ikke helst skåne den smittede for den slags? Hvad tænker, føler og gør andre i samme situation?

Hjælp til selvhjælp

I alle livets forhold er det en lettelse at møde andre mennesker, der på egne fødder ved, hvor skoen trykker. Og jo mere speciel eller sjældent forekommende en problemstilling er, jo større risiko er der for at komme til at gå alt for alene med det.

Isolation med de sværeste tanker og følelser er en risiko for alle mennesker. I mødet med andre pårørende kan man få støtte, inspiration, måske gode råd og – ikke mindst – et rum hvor man kan være åben om sine tanker. Et rum hvor man kan genkende de andres situation, og hvor ens egne erfaringer kan bruges af andre.

Ny gruppe for pårørende på Sjælland

I kølvandet på Hiv-Danmarks kursus »Hiv, Liv og Behandling for pårørende« har nogle af deltagerne startet en selvhjælpsgruppe.

Gruppen mødes den 1. tirsdag i hver måned i Kafe Knud, Skindergade 21 kld. Kl. 19. Gruppen er åben og der er ingen tilmelding.

Hvem er pårørende? Pårørende er personer, der har en nær relation til en hiv-smittet. Gruppen rummer familie, kærester og nære venner.

Foto til højre:
Modeller fra
Hiv-Danmarks
pjece 'Bliv medlem'.

Eventuelle
spørgsmål kan
rettes til Rådgivning
Øst på tlf.
3332 5860 eller
raadoest@hiv-
danmark.dk

AIDS-liniens netrådgivning er et tilbud til dig, der vil skrive on-line med en af vores rådgivere.

På netrådgivning kan du skrive uforstyrret og anonymt med en af vores meget erfarne rådgivere. Det, som rådgiveren og du skriver til hinanden, sendes via en specielt sikret forbindelse, så ingen andre kan se, hvad I skriver.

Log dig på via <http://www.aids-linien.dk/chatinfo.asp>

Her kan du også se vores åbningstider for chatrådgivningen.

AIDS-LINIEN

33 91 11 19

At rejse med forbehold

Af Jeanette Serritzlev, kommunikationsmedarbejder, Gouda Rejseforsikring

Rejsefeberen er begyndt, for ferien er købt, og kufferten pakket. Og forsikringsbetingelserne? Ja, de er gemt godt af vejen.

Kender du situationen? Rejseforsikringen er sjældent det første, man tænker på, når ferieplanlægningen er i gang, og betingelses hæftet er alt for ofte noget, man først åbner, når man skal se, om forsikringen dækker. Dette gælder for de fleste rejsende.

Der, hvor vandene skiller, er, når de rejsende åbner hæftet, og nogle ser, at de er dækket, mens andre opdager, at der er forbehold, som påvirker deres situation. Det er ærgerligt og uheldigt, hvis en rejsende er taget af sted i den tro, at han eller hun er godt dækket ind – og først for sent opdager, at det ikke er tilfældet.

Som hiv-smittet skal man være opmærksom på, hvilke regler forsikringsselskabet har for kroniske lidelser generelt – og så er det en god idé også at undersøge, om der gælder særlige regler for hiv.

Hiv-smittet og forsikring?

Hos Gouda Rejseforsikring er man som hiv-smittet dækket som alle andre med en kronisk lidelse. Det betyder, at forsikringen som udgangspunkt dækker normalt – dog med forbehold over for den kroniske lidelse eller følgesygdomme.

Forbeholdet betyder, at forsikringen ikke dækker udgifter til behandling, hvis den forsikrede har oplevet en forværring eller ændring i sin sygdom inden for en bestemt periode inden afrejse. Perioden afhænger af rejsens længde: For rejser på under en måned er det to måneder, for rejser på over en måned skal stabilitetsperioden have været på seks måneder.

Hvis den kroniske lidelse inden for den nævnte periode har medført, at forsikrede inden afrejse har:

- a) været hospitalsindlagt
- b) været vurderet/behandlet af læge, som ikke var et led i almindelig kontrol
- c) ændret medicinering

– dækker forsikringen altså ikke behandling relateret til den kroniske sygdom, men den dækker naturligvis normalt i forhold til de øvrige dækninger. Som i alle andre tilfælde dækker forsikringen heller ikke, hvis den forsikrede har handlet i såkaldt »ond tro«; f.eks. ved at udeblive fra kontrolbesøg eller har afslået behandling, som forsikrede burde vide ville medføre en forværring.

Det er dog ikke forbehold det hele: Forsikringen omfatter sygdomsbehandling af den kroniske lidelse, så længe den blot har været stabil i den nævnte periode før afrejse. I det tilfælde er en forværring eller et udbrud dækket på linje med andre pludseligt opståede sygdomme.

Den offentlige rejsesygesikring – hvad dækker den?

Den offentlige rejsesygesikring dækker udgifter til sygdom og hjemtransport på rene ferierejser inden for Europa. Rejsen må maksimum vare en måned. Rejsesygesikringen dækker udgifter i forbindelse med kronisk sygdom, når det ikke på afrejetidspunktet med rimelighed kunne forventes, at du ville få behov for behandling under din rejse. Det er den offentlige rejsesygesikring, der vurderer, om dette er tilfældet. Du kan læse mere om den offentlige dækning på Amtsrådsforeningens hjemmeside (se faktaboksen).

Jeanette Serritzlev, Gouda Forsikring

Hvor kan du finde information?

Gouda Rejseforsikring: www.gouda.dk
IHI: www.ihl.dk
Europæiske Rejseforsikring: www.europaiske.dk
Tryk Forsikring: www.tryk.dk
Topdanmark: www.tryk.dk
Den offentlige rejsesygesikring: www.arf.dk/Sundhed/Sygesikring/rejsesygesikring.htm
GodRejse.dk - lægens rejseråd på nettet: www.godrejse.dk

Du skal have et forhåndstilsagn fra din læge

Både den offentlige rejsesygesikring og de private rejseforsikringer vil bede dig om et forhåndstilsagn fra din læge. Tilsagnet bruges til at vurdere, i hvilket omfang du er dækket, og om der evt. tages forbehold.

Regn med, at forsikringsselskabet skal bruge nogle dage på at behandle dit tilsagn. Det er derfor vigtigt, at du så vidt muligt er ude i god tid inden din afrejse.

Læs, spørg – og gør det i god tid

Det kan lyde som en omstændig omgang, men det er ikke så galt endda. Der, hvor vi oplever, at problemerne opstår, er i tilfælde, hvor folk er rejst ud uden at være opmærksomme på, hvordan de var dækket. Derfor er rådet:

Læs betingelserne, spørg hellere én gang for meget end for lidt - og nyd så ellers din rejse. For det er trods alt den, der er det vigtigste.

Gode råd, før du rejser

- Er du i tvivl, om du er dækket af det offentlige, så kontakt den offentlige rejsesygesikring.
- Er du i tvivl, hvordan dit rejseforsikrings-selskab dækker, så spørg.
- Læs betingelserne, inden du køber forsikringen.
- Husk at være ude i god tid, da din læge skal nå at lave en forhåndsgodkendelse, og forsikringsselskabet nå at behandle den.

Interview søges til Månedsmagasinet

Af Pernille Aalund, chefredaktør

Månedsmagasinet 'Q' søger mennesker, der gerne ville stille op og fortælle om deres liv med hiv.

Månedsmagasinet 'Q' søger mennesker, der lever med diagnosen hiv, eller som lever sammen med en, der har fået stillet den.

Jeg er fortæller for åbenhed – det er via mennesker og deres sande historier, at vi opnår forståelse, tolerance og indsigt. Der er brug for at få sat ansigt på det usynlige – at høre og lære. Virkeligheden overgår fantasien, og alle mennesker bærer på en helt unik historie.

Med udgangspunkt i hiv – leder vi efter mennesker med historier andre kan lære af, røres af og som skaber opmærksomhed om en problematik, ingen bør glemme.

Kontakt til månedsmagasinet 'Q':

Månedsmagasinet 'Q'
Vigerslev Allé 18
2500 Valby
T 7026 5926
info@oestrogen.dk
www.oestrogen.dk

Europæisk undersøgelse af hiv-smitte- des livskvalitet

Forummet for europæiske mænds sundhed (EMHF) er påbegyndt en undersøgelse af livskvaliteten for hiv-smittede mænd og kvinder.

Baggrunden for undersøgelsen er at modvirke hiv-relateret stigma. Med denne undersøgelse opsummeres viden om stigma samt indsamles viden om stigma blandt hiv-smittede gennem spørgeskemaer.

Deltagelse i undersøgelse kan ske ved at besøge EMHFs internetside
http://www.emhf.org/index.cfm/item_id/162

Her kan du enten svare on-line eller hente spørgeskemaet ned.

European Men's Health Forum

Rue Wiertz 50/28
B-1050 Brussels
office@emhf.org
T +32 2401 6189
F +32 2401 6868

National Kvindedag

'Kvindelig med hiv'
3. november 2004
Svanegården,
Korsør

Program

- 10:00-10:15 Velkomst ved ordstyrer,
Henriette Laursen,
direktør,
AIDS-Fondet
- 10:15-10:45 Susan Cowan,
læge,
Epidemiologisk afd.,
Statens Serum Institut
'Udbredelsen af hiv-smitte hos kvinder'
- 10:45-11:45 Court Pedersen,
Prof., Overlæge
Inf. med. afd.,
Odense Universitetshospital
'Medicin, bivirkninger og følgesygdomme hos kvinder'

Parallelle sessioner

- 12:00-12:45 Jakob Ingerslev, Overlæge
Fertilitetsklinikken, Skejby Sygehus
'Overvejelser om og muligheder for at få børn'
- 12:00-12:20 Pia Laursen, hiv-smittet
'Jeg fik aldrig et barn'
- 12:25-12:45 Tinne Laursen, Hiv-rådgiver
Skejby Sygehus
'Erfaringer fra en rådgiver'
- 12:45-13:45 Frokost
- 13:45-14:15 Solvej Sangild og Solveig Roth, psykosociale rådgivere, Hiv-Danmark
'Skal/skal ikke fortælle om sygdommen til sine børn?'
- 14:15-14:45 Anders Dahl, antropolog
'Stigma – hvad er meningen?'
Introduktion til stigmatisering og diskrimination af hiv-smittede
- 14:45-15:30 Tina Bruun, sygeplejerske og projektleder, Hiv-Danmark
'Hiv, børn, parforhold og stigma'
– oplevelser blandt hiv-smittede etniske kvinder i Danmark
- 15:45-16:15 Solveig Roth, psykosocial rådgiver, Hiv-Danmark
'Parforhold'

Afslutning

- 16:15-17:00 Paældiskussion og afslutning

1.400 kvinder skønnes at være smittet med hiv i Danmark. Omkring halvdelen tilhører en anden etnisk gruppe end dansk.

Hiv rammer oftest kvinder i den fødedygtige alder og påvirker i alvorlig grad parforholdet og synet på egen kvindelighed. Langt den største gruppe af kvinder vælger anonymitet og lever dermed ofte i isolation.

Hiv-Danmark ønsker med dette seminar at invitere hiv-smittede, kvinder, rådgivere, sygehuspersonale, indvandrerorganisationer m.fl. for at skabe debat om hvilke tiltag, der er behov for fremover.

Tilmelding kan ske til Hiv-Danmark inden den 15. oktober med brev til Karen Skinnerup, Vester-gade 5, 8000 Århus C, på tlf. 70 22 58 68 eller på e-mail k.skinnerup@hiv-danmark.dk.

Arrangementet er gratis, dog med et begrænset deltagerantal.

Vel mødt!

WAD 2004

Arrangeret af
'Kvindelig med
hiv' under
Hiv-Danmark

3. november 2004
Svanegården
Tovesvej 30 F
4220 Korsør

HIV
DANMARK

Kvindeliv med hiv

Af Lisbeth, Internationalt Udvalg

Hiv-Danmark inviterer til National Kvindedag i forbindelse med World Aids Dag 2004, hvor fokus er på kvinder og hiv.

Hiv-Danmark har siden oprettelsen i 1991 målrettet særlige initiativer i forhold til hiv-smittede kvinder. Vore psykosociale rådgivere iværksætter løbende selvhjælpsgrupper for kvinder.

Derudover har vi ofte på temamøder og seminarer sat fokus på de særlige problemer, som er aktuelle for hiv-smittede kvinder, som f.eks. spørgsmål i forbindelse med fertilitetsbehandling.

I 1980'erne skete smittespredningen hovedsaglig blandt homoseksuelle mænd, og dødstilfælde blandt de smittede var mange. I løbet af 1990'erne ændrede sygdommen karakter. Andelen af heteroseksuelle er steget og behandlingsmulighederne blev væsentligt forbedret efter kombinationsbehandlingen blev indført omkring 1996.

I dag skønnes ca. 5.000 personer i Danmark at være hiv-smittede, heraf antages 1.400 (28%) at være heteroseksuelle kvinder. Blandt denne gruppe udgør 50% kvinder fra etniske minoriteter og 15% skønnes at være blevet smittet gennem intravenøst stofbrug.

Rådgivning og oplysning om hiv og aids har naturligvis skullet følge den nævnte udvikling, men alligevel har der hidtil ikke været et større fokus på hiv-smittede kvinder og deres livssituation.

Kvindeliv med hiv

Hiv-smitte ændrer på mange områder et kvindeliv i forhold til 'normalen'. Sygdommen rammer oftest yngre kvinder i den fødedygtige alder og påvirker i alvorlig grad kvindernes parforhold, deres syn på egen kvindelighed, herunder bl.a. deres seksualitet og muligheder for at blive mødre.

Langt den største gruppe af smittede kvinder vælger et liv i anonymitet og dermed ofte i isolation.

En arbejdsgruppe i Hiv-Danmark bestående af fire hiv-smittede kvinder har på denne baggrund taget initiativ til at arrangere en national kvindedag for hiv-smittede kvinder, rådgivere, sygehuspersonale og andre med interesse for området (se opslag på modstående side).

Med den nationale kvindedag ønsker gruppen at belyse kvindeligerede problematikker om hiv for dermed at skabe debat om, hvilke tiltag som sundhedsfaglige m.fl. bør fokusere på.

Kvindeligerede problematikker

Den nationale kvindedag berører en række kvindeligerede problematikker.

Hvordan ser rådgivningstilbuddene ud til hiv-smittede kvinder? Hvor specifik en rådgivning ydes der på landsplan, og kan det gøres bedre end i dag?

Hvad ved vi om bivirkninger og følgesygdomme hos kvinder? I mange år har der været fokus på mænd i medicinske forsøg. Det kan gøre det svært at konkludere på f.eks. dosering og effekt for kvinder.

Forstyrrelser i hormonproduktionen i forbindelse med behandling af hiv har været et område, som man først for nylig har fået mere viden om, trods kendskab til sygdommen i mere end 20 år.

Fravalg eller tilvalg af børn har en stor betydning for langt størstedelen af alle kvinder. Hiv-smitten har indtil for nylig været en uoverstigelig barriere for at ville planlægge at føde et barn på trods af hiv. Med mulighederne for kunstig befrugtning i Danmark efter 2002 rejses der en række nye problematikker, som berører både mor og barn.

Blandt de hiv-smittede kvinder, som gennem tiderne har født børn, har valget mellem at være åben eller lukket om sygdommen været en væsentlig udfordring.

Åbenhed eller lukkethed er for alle hiv-smittede en væsentlig problematik. Imidlertid er langt størstedelen af kvinderne lukkede omkring deres hiv.

I langt de fleste tilfælde ødelægger hiv-diagnosen parforholdet. Nye forhold kan være svære at etablere af frygt for stigma og af frygt for at give smitten videre.

Konference med fokus på kvinder

På denne baggrund inviterer Hiv-Danmark til konference i Korsør i anledning af World Aids Dag 2004s fokus på kvinder og hiv (se opslag på modstående side).

Vi håber på at se rigtig mange på denne dag for at give nogle indspark i debatten om kvindeliv med hiv.

Summary

By Morten Eiersted, Information Officer

In this edition we debate the results from the conference in Bangkok in July, as well as looking into 'Women and HIV', the theme of World AIDS Day 2004.

Bangkok seemed in many ways a repetition on subjects. The mere extent of non treated people with HIV outscors any further debate than treatment issues on »Access for all«.

Although the epidemic has been around for over twenty years, people still count and measure on gay men, prostitutes or the likes.

Women are in a vulnerable position, since most of them are not open and not organized to voice specific subjects on women.

This needs attention, both in scaling up funds for microbicides and in empowering women in their choises on having sex and children.

In connection to World Aids Day 2004 Hiv-Danmark is hosting a conference on women living with HIV in Denmark. On this conference Hiv-Danmark will present current knowledge on women related HIV subjects and question the current methods, we use to address these subjects.

Like in most other countries Denmark will in the years to come experience a growth in the female HIV population. It is vital that we prepare ourselves for this situation and address the specific problems for women with HIV.

After Hours på Kafe Knud

Af Brit Nielsen

Et nyt initiativ for heteroseksuelle hiv-smittede er startet op i Kafe Knud af frivillige hiv-smittede.

Første arrangement blev afholdt den 10. juni med et meget lille fremmøde, og det næste finder sted fredag den 10. september, hvor vi håber at se rigtig mange. Sæt derfor kryds i din kalender!

Planen er at have 'After Hours' den anden fredag i hver anden måned.

'After Hours' ligger efter Kafe Knuds almindelige åbningstid – dvs. efter kl. 22.00.

Her vil du bl.a. møde heteroseksuelle hiv-smittede, der som frivillige er værter for aftenen.

Foreløbig er indholdet mest at mødes med andre, hygge og afslappet samvær, måske et spil backgammon, måske en dans og baren er selvfølgelig åben.

Tanken bag 'After Hours' er, at det skal udvikles i forhold til ønsker, behov og muligheder. Det kunne være en fest, en spilleaften, en frokost eller?

Alt efter indhold kan det ske at arrangementet rykkes til lørdag.

Kafe Knud
Skinderg. 21, kld.
1159 Kbh. K
T 3332 5861

Onsdag til fredag,
kl. 14-22.

Mød frem

Mød derfor op den 10. september omkring kl. 22 og bidrag til en dejlig aften og de kommende arrangementer!

Har du spørgsmål, kan du kontakte en af arrangørerne bag 'After Hours' pr. mail: brit@hiv-danmark.dk

Hiv-Danmark

Formand Henrik Arildsen
Træffes via Hiv-Danmark
på T 3332 5868

Sekretariatet

Sekretariatschef Bent Hansen
Skinderg. 44, 2. – 1159 Kbh K
T 3332 5868 (daglig 10-15)
F 3391 5004
info@hiv-danmark.dk
www.hiv-danmark.dk

Rådgivning Øst, Sjælland & Øerne

Bodil Moseholm, Solveig Roth,
Allan Sørensen & Karin Westh
Skinderg. 44, 1 – 1159 Kbh K
T 3332 5860 (daglig 10-14)
F 3391 5004

Sekretær Marianne Ambus
raadoest@hiv-danmark.dk

Rådgivning Vest, Jylland & Fyn

Charlotte Kehlet, Preben Rehr,
Anders Røge & Solvej Sangild
Vesterg. 5, 2. – 8000 Århus C
T 7022 5868 (daglig 9-14)
F 8619 1156
Sekretær Karen Skinnerup
raadvest@hiv-danmark.dk

Nordjyllands og Viborg Amter
Aalborg Sygehus Syd
T 2129 1312

Århus og Ringkøbing Amter
Vesterg. 5, 2. – 8000 Århus C
T 7022 5868

Vejle og Ribe Amt

Blegbanken 3 – 7100 Vejle
T 4041 4350

Fyns og Sønderjyllands Amter
Jernbaneg. 16
5000 Odense C
T 7022 5868

Kafe Knud

Skinderg. 21, kld. – 1159 K
T 3332 5861
a.lillegaard@hiv-danmark.dk

AktHIVhuset

Vesterg. 5, 2. – 8000 Århus C
T 8618 1646
F 8619 1156
mail@akthivhuset.dk
www.akthivhuset.dk

Medlemsforeninger

Abantulife
Kontakt Rådgivning Vest

Brugergruppen på Skejby Hospital

Afd. Q v/Majbritt Skov
Brendstrupgårdsvej 100
8200 Århus N.
T 8949 8334 msk@sks.aaa.dk

Bøssegruppen

Kontakt Rådgivning Vest

Danmarks Bløderforening

Frederiksholms Kanal 2, 3.
1220 Kbh K
T 3314 5505, F 3314 5509
www.bloderforeningen.dk

Foreningen af 1. dec. 1995

- til fordel for hivsmittede
c/o Positivgruppen
Postboks 159 – 2000 Frb. C

Hiv-gruppen i AktHIVhuset

Træffes tirs. 19-22, se Aktiv-
huset, Hiv-Danmark

Hiv-gruppen på Fyn

Sdr. Boulevard 70
5000 Odense C, T 6612 1291

Kvindegruppen i AktHIVhuset

Kontakt gennem Aktivhuset,
Hiv-Danmark

Positivgruppen

Tesdorpsvej 23 – 2000 Frb. C
T 3886 3233, F 3886 1166
positivgruppen@email.dk
www.positivgruppen.dk

Solstrålerne

c/o Positivgruppen
Tesdorpsvej 23 – 2000 Frb. C
M 2073 0737
solstraaerne@yahoo.dk
www.solstraaerne.dk

Andre Adresser

AHAG (African HIV/AIDS
Support Group)
v/Ali Talib – T 2681 5090
atas@get2net.dk

AIDS-Fondet

Carl Nielsens Alle 15 A
2100 København Ø
T 3927 1440, F 3927 1340
Giro: 000 12 60
info@aidsfondet.dk
www.aidsfondet.dk

AIDS-Linien

Skinderg. 27, 2. – 1159 Kbh K
T 3391 1119
hverdage kl. 9-23
weekend kl. 11-18
info@aids-linien.dk
www.aids-linien.dk

AidsNet

se Sex & Samfund

Brugergruppen på Hvidovre Hospital

Afd. 144 v/Gitte Agner
Kettegårds Allé 30
2650 Hvidovre.
T 3632 2855
brugergruppen@email.dk

Brugergruppen på Odense Sygehus

Nederg. 36, 5000 Odense C
T 6314 2814

Brugergruppen på Rigshospitalet

Afd. M/afsnit 5112 v/Bitten
Konradsen (bedst kl. 13-15)
Blegdamsvej 9, 2100 Kbh Ø
T 3545 7745
b.konradsen@rh.dk

Cross-Over

Ll. Kirkestr. 3, 2 – 1072 Kbh K
T 3631 0404, F 3631 0403
info@cross-over.dk

Den Folkekirkelige Aidstjeneste

Aids-præst Carina Wøhlk
T 3318 1644
info@helligaandskirken.dk
www.helligaandskirken.dk

Hiv-gruppen i Åbenrå

v/Lotte Juul Andersen, OUH,
T 6541 1621

HivInfo

postboks 1132 – 1009 Kbh K
info@hivinfo.dk, www.hivinfo.dk

Hiv-Pensionatet

Antoinettevej 1, 2500 Valby
T 3630 5150
info@hiv-pensionatet.dk
www.hiv-pensionatet.dk

InitHIV-Gruppen

Nørregade 1, 3770 Allinge
T 5648 2858 (Søndag kl.
17-22 og torsdag kl. 13-17)

Kvinde- og Mandegruppen

(for heteroseksuelle mænd)
Odense Universitetshospital
v/Kirsten Misser
T 6541 3590
v/Lotte Juul Andersen,
T 6541 2611

Navneprojektet

c/o AIDS-Linien
Skinderg. 27 - 1159 Kbh K
T 3391 1114 (Torsd. 19-22)
info@navneprojektet.dk
www.navneprojektet.dk

Sex & Samfund

Rosenørns Allé 12, 1.
1634 København V
T 3393 1010, F 3393 1009
info@sexogsamfund.dk
www.sexogsamfund.dk

Center for Sex og Sundhed

(tidl. Aids Info/Fyn)
Jernbanegade 16
5000 Odense
T 6314 2814, F 6591 1755
info@sexogsundhed.dk
www.sexogsundhed.dk

Specialinstitutionen

Forchhammersvej
Forchhammersvej 18
1920 Frederiksberg C
T 3536 2285

STOP AIDS

Postboks 190, 1006 Kbh K
T 3311 2911, F 3311 1955
info@stopaids.dk
www.stopaids.dk

TAWA (The African Women AIDS Awareness) Se TICC

TICC (Training, Information & Counselling Center)

Ll. Kirkestr. 3, 2 – 1072 Kbh K
T 3631 0808, M 2647 1149,
F 3631 0403
info@ticc.dk

Bestyrelse 2004

Henrik Arildsen, formand
Niels Pedersen, næstformand
Peer D. Aagaard, kasserer
Jane Bjerregaard
René Laursen
Lene Kristensen, suppleant
Jens Gru, suppleant

Bestyrelsesmøde

Den 18. september, Århus
Den 16. oktober, København
Bestyrelses/ansatteweekend
den 20.-21. november, Malmø

Skinderg. 21, kld – 1159 Kbh K
tlf. 33 32 58 61
Onsdag til fredag kl. 14-22
Køkkenet lukker kl. 20.30

– Et sted for folk berørt af hiv

Onsdag d. 8.9.
Kalveruller m/ratatouille. V: Urte-deller

Torsdag d. 9.9.
Grydestegt perlehøne m/salvie, bladselleri & blodappelsin. V: Broccolisuppe & ristet brød m/geodeost

Fredag d. 10.9. **After Hours for heteroer**
Pandestegt torskefilet m/persille & kapers

Onsdag d. 15.9.
Tandorikylling. V: Spinatlasagne m/laks

Torsdag d. 16.9.
Svinekotelet m/timian, citron & pesto
V: Tagliatelle m/ærter, fløde & parmesan

Fredag d. 17.9.
Fylde pandekager m/u kød

Onsdag d. 22.9.
Lam. V: Risotto m/svampe

Torsdag d. 23.9.
Kartoffelmos m/Bøfstroganoff el. veg.sauce

Fredag d. 24.9.
Unghane m/marinerede grøntsager

Onsdag d. 29.9. **Foredrag kl. 20-22**
Behandling af ændret fedtfordeling
v/overlæge Ove Andersen, Hvidovre Hospital
Pariserbøf m/det hele. V: Spinatpie

Torsdag d. 30.9.
Lasagne m/u kød

Fredag d. 1.10. **Kafe Knuds gæstebud**
Bordet dækkes til kl. 19. Tilmelding er nødvendig, bordbestilling på tlf. 33 32 58 61

Onsdag d. 6.10.
Ingefærmar. and. V: Fylde peberfrugter

Torsdag d. 7.10.
Ungarsk gullasch. V: Grønsagstærte

Fredag d. 8.10. **Kulturnatten**
Se særligt program

Priser: Forret fra kr. 25 kr., hovedret kr. 55 & dessert fra kr. 25. 'V' = Vegetar. Hjemmebagt brød & salat efter årstiden er altid inkluderet. Der kan bestilles bord på tlf. 33 32 58 61.

Kafe Knud kan lejes/lånes til forskellige formål: Brug cafeen til pressemøde, kursussted, møde, foredrag eller receptioner. Er din lejlighed for lille til dit middagsselskab, kan Kafe Knud lejes. Vi formidler gerne kokke og tjenere. Ring for aftale på tlf. 33 32 58 61.

Kim Johansen og Ulla Sandø Hildebrandt udstiller hele september måned.

AktHIVhuset

Tirsdag 11-16
Onsdag 11-16
Torsdag 11-16
Vestergade 5 – 8000 Århus C
T 8618 1646

Café

Hiv-Café hver tirsdag 19-22. Åben Café hver torsdag 14-17.

Grupper

Maler-Gruppen mødes hver onsdag i ulige uger, kl. 15-18. AktHIVisterne mødes første onsdag hver måned, kl. 18. Pårørende-gruppen mødes første torsdag hver måned, kl. 19.30. Kvindegruppen mødes jævnligt.

Tirsdagsmenu

Hiv-gruppen mødes til fællesspisning hver tirsdag, k. 18. To retter for 50 kr. Tilmeld dig senest søndagen før på T 8693 6800 eller på e-mail: primitivo@webspeed.dk

Café TrHIVsel

– For folk berørt af hiv på Fyn

Mandag 14-21
Onsdag 13-17

Fem til seks gange om året afholder vi debat-aften om forskellige emner. Kontakt Susanne Grenaae på T 6314 2820 og hør nærmere.

I Café TrHIVsel er der hver mandag spisning fra kl. 18, husk tilmelding senest onsdagen før.

Besøgsvennetjenesten Hiv-nettet, hør nærmere på T 6314 2820.

Jernbaneg. 16, 2.
5000 Odense C
T 6314 2820

Hiv-gruppen Fyn

Støttestøt
for hiv-smittede
og pårørende
Første fredag hver måned fra 14-21

Tirsdag 15-21
Torsdag 19-21
Fredag 13-17

Sdr. Boulevard 70 – 5000 Odense C
T 6612 1291

Hiv-Pensionatet

I smukke og hjemlige omgivelser tilbyder vi samvær, fællesskab, sund og rigtig kost til hiv-smittede, der har behov for at genvinde manglende kræfter. Vi har ti års erfaring i at yde professionel omsorg og psykosocial støtte, når livet »gør ondt«, er kaotisk og svært.

Hiv-Pensionatet er et bo- og værested for både kvinder og mænd, der er ny-smittede eller har været hiv-smittede i længere tid.

Med udgangspunkt i den enkeltes ønsker og behov yder vi hjælp til selvhjælp. Kontakt pensionatets leder, Marianne Linér, på tlf. 36 30 51 50 og få mere information eller send en e-mail til info@hiv-pensionatet.dk. Se mere på www.hiv-pensionatet.dk

Hiv t Hiv-chat

Anonym chat mellem hiv-smittede på www.hivinfo.dk hver torsdag mellem kl. 19.00 og kl. 21.00.

Noahs Ark Malmöhus

Mandag til torsdag kl. 9.00-15.00
Fredag kl. 9.00-14.00

Frokost hver tirsdag. Der serveres et mindre måltid om fredagen.

Södergatan 13, Malmö. T +46 40 611 52 15

Rådgivning Vest Fyn og Jylland

Vestergade 5, 2., 8000 Århus C
Henvendelse på T 7022 5860,
hverdage ml. kl. 9.00-14.00.

Rådgivning Øst Sjælland og Øerne

Skindergade 44, 1., 1159 Kbh. K
Henvendelse på T 3332 5860,
hverdage ml. kl. 10.00-14.00.

Vaccination

Danske Lægers Vaccinations Service (DLVS) blev etableret i 1998. Formålet med DLVS er at udbrede tilbudet om vaccination mod influenza til flest mulige ved at gøre det så billigt som muligt. DLVS gør dette ved at afholde arrangementer rundt om i landet, hvor der gives vaccinationer. Få vaccine og vaccination mod influenza for 135 kr.

Se på www.dlvs.dk hvor det nærmeste arrangement afholdes.

www.hiv.dk
portalen til hiv/aids-miljøet